

Viataal 180 jaar

In 2008 bestond Viataal 180 jaar. De priester Martinus van Beek begon in 1828 met het geven van onderwijs aan vier jonge dove vrouwen in Gemert. Daarmee legde hij de grondslag voor het latere Instituut voor Doven, dat een aantal jaren terug samen met de Mgr. Terwindtstichting opging in Viataal. Het 180-jarig jubileum werd gevierd met tal van activiteiten, waaronder een buurtontbijt voor omwonenden van de hoofdlocatie in Sint-Michielsgestel, een open dag op veel zorg-en onderwijslocaties, reünies voor oud-leerlingen van verschillende Viataal scholen en een reis naar Lourdes voor volwassen bewoners van terreinvoorzieningen van Viataal.

5 symposia

Centraal in het jubileumjaar stonden 5 symposia. Ieder symposium was gewijd aan uitwisseling van kennis over een van de kerndoelgroepen van Viataal. In het symposium *“Wanneer autisme zich verschuilt achter andere beperkingen...”* werd aandacht geschonken aan autisme in combinatie met auditieve of communicatieve beperkingen. De ontwikkeling van doofblinde mensen kwam aan bod bij *“Doofblindheid en de ontwikkelingen van vandaag voor morgen”*. In *“Voortdurend in beweging”*, het derde symposium, werden veranderingen in de zorg en het onderwijs aan slechthorenden en doven belicht, terwijl de dynamische ontwikkeling van kinderen met ernstige spraak- en/of taalmoeilijkheden centraal stond in *“Taal telkens anders”*. Het jubileumjaar van Viataal werd afgesloten met het symposium *“Communicatie op eigen wijze”*, een symposium over de communicatie met mensen met ernstige meervoudige beperkingen.

De hoofdlezingen werden gegeven door toonaangevende vakspecialisten. Prof. Rutger Jan van der Gaag (Radboud Universiteit) sprak over de genetische en neu-

robiologische oorzaken van autisme en ging ook in op autisme en comorbiditeit, in dit geval het voorkomen van autisme naast een auditieve of communicatieve beperking. Dr. Ronald Pennings van het UMC St. Radboud ging in op genetisch onderzoek naar het syndroom van Usher. Ruim 30% van alle kinderen waarbij sprake is van een erfelijke oorzaak van doofheid is aangedaan met dit syndroom. De gevolgen van neonatale gehoorscreening voor gezinnen met een slechthorend of doof kind kwamen aan de orde in een lezing van prof. Alys Young (universiteit van Manchester). Prof. Ben Bahan (Gallaudet University) besprak de gevolgen van ontwikkelingen op maatschappelijk en technologisch vlak voor de gemeenschap van doven (zie foto) en de maatschappelijke participatie van doven kwam aan bod in een bijdrage van prof. Harry Knoors (Radboud Universiteit en Viataal).

Prof. Annemarie Schaerlaekens (Katholieke Universiteit Leuven) besprak onderzoek naar de normale taalontwikkeling en illustreerde deze ontwikkeling met tal van voorbeelden uit de kindertaal. Dr. Jan de Jong gaf in vogelvlucht een overzicht van de meest recente ontwikkelingen in wetenschappelijk onderzoek naar ernstige taal- en spraakmoeilijkheden. Evidence based communicatiepraktijken voor mensen met communicatieve en verstandelijke beperkingen stonden centraal in de lezing van prof. Martha Snell (University of Virginia). De symposia werden gecompleteerd door vele boeiende workshops en lezingen, verzorgd door enthousiaste medewerkers van Viataal en van organisaties waarmee Viataal nauw samenwerkt. Bijzonder was bovendien dat tijdens het symposium over doofblindheid doofblinde cliënten en hun ouders aan het woord kwamen. “Heel indrukwekkend was dat. En dapper. Ouders hadden meegewerkt aan een DVD over de hechting met hun doofblinde kind”, aldus Ger van Rijn, medeorganisator en als leidinggevende verbonden aan Viataal Rafaël.

Wat in deze symposiareeks echter de meeste indruk maakte, waren de goed onderbouwde praktijken om communicatie met meervoudige communicatief beperkte kinderen en jongeren te bevorderen.

Zo sprak prof. Marleen Janssen (Rijksuniversiteit Groningen), voormalig docent van Viataal Rafaël en lid van Viataal's kennisteam doofblindheid, over de communicatie met congenitaal doofblinde kinderen. Deze kinderen zijn voor hun communicatie en voor hun indrukken van

de wereld om hen heen afhankelijk van de tast. Ze leven daarmee in een wereld van nabijheid. Veel congenitaal doofblinde kinderen functioneren in cognitief opzicht heel zwak. Communicatie met deze kinderen moet heel zorgvuldig, stapsgewijs worden opgebouwd. Ervaringskennis en resultaten uit wetenschappelijk onderzoek, onder meer van Marleen Janssen zelf en van haar voorganger prof. Jan van Dijk, worden verwerkt in een serie van vier boekjes: *Communication and congenital deafblindness*. Deze serie komt tot stand in nauwe samenwerking met onderzoekscentra in Scandinavië. De eerste drie delen van de serie zijn verschenen. Het eerste boekje gaat over de basiskarakteristieken van doofblindheid en –de beschrijving van de doelgroep. Het tweede boekje gaat over contact en sociale interactie. De boekenreeks verschijnt eerst in het Engels. Het eerste deel, met de titel *Congenitale doofblindheid en basisprincipes voor interventie*, is inmiddels ook in het Nederlands verkrijgbaar¹.

Veel meervoudig communicatief beperkte kinderen zijn ook aangedaan met autisme. Dit stelt bijzondere eisen aan de waarneming en de betekenisverlening. Wilma Denteneer en Roger Verpoorten (Viataal) hebben zeer effectieve interventietechnieken voor deze kinderen en jongeren ontwikkeld, uitgaande van het begrip ‘concept ondersteunde communicatie’. Hiermee wordt bedoeld dat niet alleen de communicatievorm wordt aangepast (bijvoorbeeld in plaats van een woord een picto), maar dat ook de betekenisrepresentatie aangepast is aan het ontwikkelingsniveau. Tijdens het symposium over autisme werd uitgebreid op deze methodiek ingegaan, onder meer op het stappenplan voor de opzet van concept ondersteuning, op de vormgeving van diagnostiek en op strategieën voor het aanleren van concepten. De methodiek staat beschreven in het tijdens het symposium gepresenteerde boek *Autisme Spectrum Stoornissen. Basisbegrippen en inleiding tot concept ondersteunde communicatie*².

Tal van meervoudig communicatief beperkte kinderen zijn niet alleen gebaat bij goed afgestemde, zorgvuldig gedoseerde communicatie, maar ook bij een rijke, aangepaste leeromgeving. Zo’n leeromgeving kwam aan bod in lezingen van dr. Hans van Balkom en dr. Judith Stoep (PonteM). Zij presenteerden het KLINc-atelier, waarin kinderen leren initiatieven te nemen in communicatie. Deze methodiek richt zich op kinderen in de leeftijd van 2 tot 7 jaar, hun ouders en professionals die hen begeleiden. De werkwijze gaat uit van betekenisvol leren op het

Professor Ben Bahan van de Gallaudet University

niveau van het kind. Bij dit leren is het van belang dat de taken die aan kinderen worden aangeboden aansluiten bij hun ontwikkelingsniveau en hun belevingswereld. De methodiek KLINc-atelier staat onder meer beschreven in het boek *Communicatie op eigen wijze*, geschreven door de betrokken kennisteams van Viataal en de Koninklijke Effatha Guyot Groep en in de PonTeM publicatie *Goede praktijken voor cliënten met een auditieve/communicatieve en verstandelijke beperking*³. Beide publicaties verschenen in december bij gelegenheid van het laatste symposium in de Viataal 180 jaar reeks.

Terugkijkend op alle symposia zegt Bas van den Dungen, lid van de raad van bestuur van de KEG Viataal Groep: “Viataal heeft met deze symposia een belangrijke bijdrage geleverd aan het realiseren van een van haar strategische doelstellingen, te weten het delen van haar kennis met andere professionals, teneinde de expertise voor een zeer kleine doelgroep te kunnen bundelen in het belang van goede diagnostiek, zorg en onderwijs aan onze cliënten en leerlingen.”

HARRY KNOORS

¹ Te bestellen via viataalshop@viataal.nl

² Te bestellen via viataalshop@viataal.nl

³ Nadere informatie via info@pontem.nl